

Program Domowych Detektywów

„Jaś i Małgosia na tropie”

oraz

Fantastyczne Możliwości

Opracowanie programu:

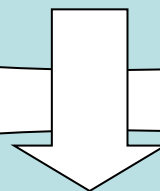
**Krzysztof Ostaszewski, Agnieszka Pisarska, Anna Borucka,
Krzysztof Bobrowski, Katarzyna Okulicz-Kozaryn oraz Janina Starzyńska**

**Pracownia Profilaktyki Młodzieżowej „Pro-M”
Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa**

Programy stanowią propozycję działań profilaktyki alkoholowej adresowanych do 10 – 12 letnich dzieci oraz ich rodziców

I część:

Program Domowych Detektywów „Jaś i Małgosia na tropie” (PDD) jest przeznaczony klas IV lub V

II część:

Fantastyczne Możliwości (FM) dla klas V lub VI

PROGRAM DOMOWYCH DETEKTYWÓW

1 tydzień

IPiN – Warszawa

FANTASTYCZNE

MOŻLIWOŚCI

Podręcznik dla
nauczyciela

INSTYTUT PSYCHIATRII I NEUROLOGII - WARSZAWA 2005

Źródło

- Project Northland, Uniwersytet Minnesota, USA
- Program Domowych Detektywów (PDD) jest adaptacją I części Projektu Northland pt. „Slick Tracy Home Team Program”
- Fantastyczne Możliwości (FM) to adaptacja II części Projektu Northland pt. „Amazing Alternatives”

Cele programu

- **Opóźnienie momentu inicjacji w sięganiu po alkohol**
- **Zmniejszenie spożycia alkoholu wśród nastolatków, którzy już próbowali pić**
- **Ograniczenie skali problemów związanych z piciem alkoholu przez młodzież**

poprzez wzmacnianie rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących

PDD i FM

STRATEGIE oraz DZIAŁANIA

- **Edukacja normatywna**
- **Wzmacnianie normy „Dzieci nie piją alkoholu”**
- **Trening umiejętności życiowych**
- **Ćwiczenie umiejętności odmawiania – odgrywanie ról**
- **Przekaz wiedzy**
- **Wiedza na tematy dotyczące alkoholu przekazywana poprzez zabawę**

PDD i FM

STRATEGIE oraz DZIAŁANIA

- **Rozwój umiejętności wychowawczych rodziców**
- **Przekazywanie rodzicom wiedzy oraz włączanie ich do aktywnego udziału w programie**
- **Edukacja rówieśnicza**
- **Współprowadzenie zajęć w klasie przez liderów, którzy modelują wśród rówieśników pożądane zachowania**
- **Organizacja czasu wolnego**
- **Imprezy, zabawy, wycieczki**

Program Domowych Detektywów „Jaś i Małgosia na tropie”

NAUKA poprzez ZABAWĘ

**Program oparty na
dowcipnych,
komiksowych
historyjkach o przygodach
młodych detektywów,
Jasia i Małgosi, którzy
starają się chronić
nastolatki przed
sięganiem po alkohol**

Kluczowe elementy PDD

Fantastyczne Możliwości

Nauka poprzez dyskusje i odgrywanie ról

Szkolna część programu oparta jest na nagraniach z opowiadaniem czwórki „zwykłych” gimnazjalistów.

Basia, Dominika, Michał i Jacek dzielą się ze słuchaczami swoimi przeżyciami i codziennymi doświadczeniami.

Kluczowe elementy FM

Program domowy w PDD i FM

ma na celu zachęcenie rodziców do:

- podjęcia z dzieckiem rozmów na temat problemów związanych z sięganiem przez młodzież po alkohol**
- przemyślenia własnych zachowań związanych z piciem alkoholu i przyjęcia jasno określonej postawy wobec picia alkoholu przez nastolatków**
- ustalenia domowych zasad przeciwnych picia alkoholu przez dzieci**

W programie nie podejmuje się kwestii związanych z piciem alkoholu przez rodziców

Część środowiskowa PDD i FM

- Spotkania na terenie szkoły dla uczniów rodziców i zaproszonych gości
- Włączanie rodziców do współpracy ze szkołą w celu zapewnienia dzieciom atrakcyjnych i konstruktywnych form spędzania czasu wolnego

EWALUACJA

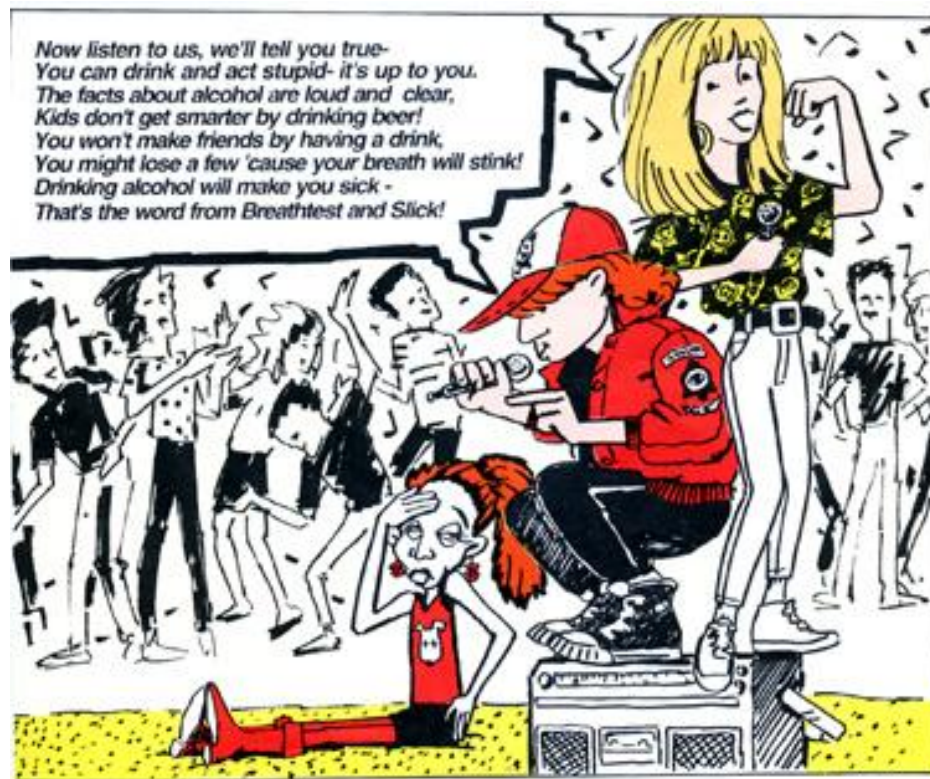
Ewaluacja formatywna: opinie odbiorców i wprowadzone zmiany

Realia życia codziennego

- Okoliczności picia alkoholu w towarzystwie rówieśników i możliwe konsekwencje nadużywania alkoholu
- Zwyczaje „szkolne” – rola i znaczenie samorządu, zespoły muzyczne oraz funkcjonowanie drużyn sportowych w szkole
- Dostępność samochodów

Elementy kultury masowej

Opinie realizatorów programu

- **Trudności we współpracy między szkołą a rodzicami**
- **Problemy alkoholowe w rodzinach uczniów**
- **Kryterium wyboru do roli lidera**

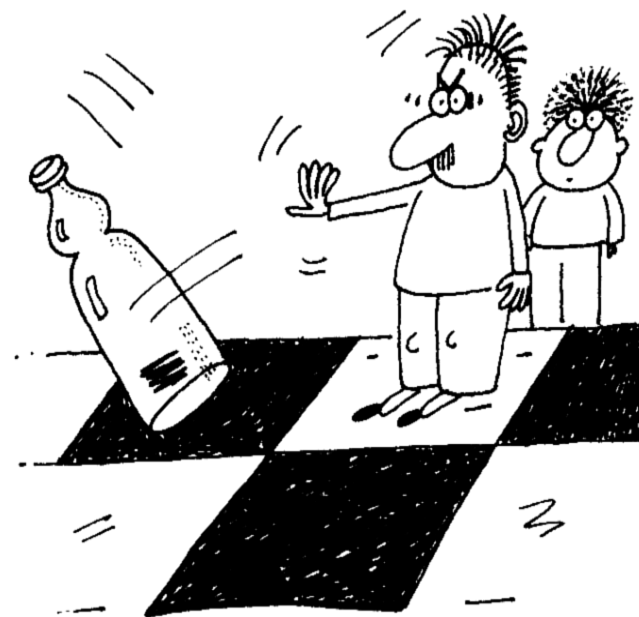
Opinie rodziców

- Cel i problematyka programu
- Ustalanie rodzinnych zasad
- Zachęcanie rodziców do aktywności społecznej

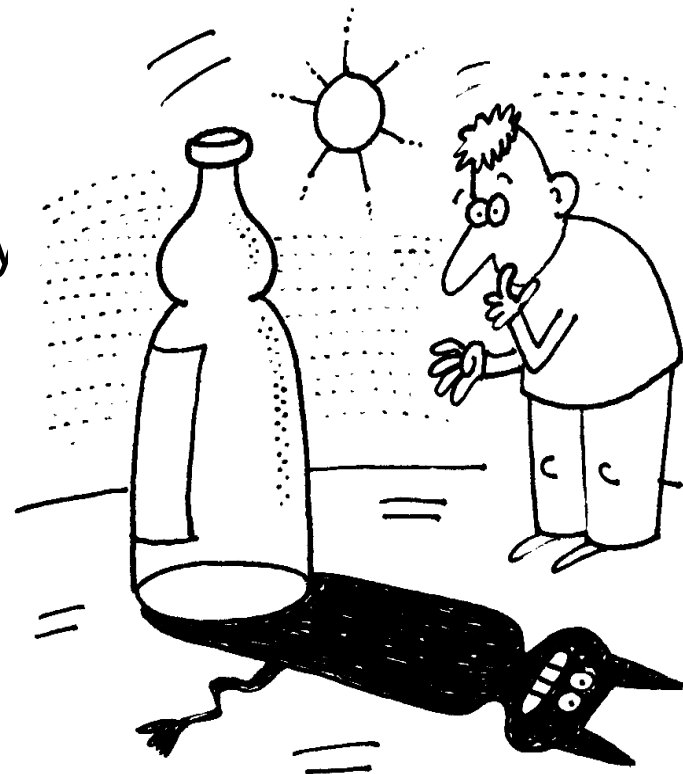
Opinie uczniów

- Długość programu i „przeładowanie” treściami dotyczącymi alkoholu
- Metodyka przekazywania wiedzy oraz kształtowania umiejętności
- Jednostronność przekazu

Proces adaptacji

- Wnikliwa analiza treści programu oraz przeprowadzenie badań (jako źródła inspiracji) przed rozpoczęciem wprowadzania zmian
- Uważane wprowadzanie zmian, tak by nie naruszać celów i założeń teoretycznych programu
- Prowadzenie badań sprawdzających odbiór programu i poszczególnych elementów w różnych środowiskach
- Opracowanie programu szkolenia przyszłych realizatorów

Ewaluacja procesu: odbiór programu przez uczestników

- **Program jest bardzo dobrze odbierany przez realizatorów, liderów młodzieżowych, uczniów oraz ich rodziców**
- **Realizatorzy podkreślają różnorodność metod aktywizujących uczniów oraz możliwość nawiązania współpracy z rodzicami**
- **Rodzice chętnie uczestniczą w programie, na przykład w PDD przeciętnie bierze udział ok. 80 – 90% rodziców uczniów**

Ewaluacja wyników: skuteczność programu PDD + FM

Wyniki badań nad skutecznością wykazały korzystny wpływ na ograniczenie:

- pierwszych prób upijania się
- picia alkoholu w towarzystwie rówieśników

Realizacja programu pozwala osiągać także inne profilaktyczne cele, takie jak:

- wzrost wiedzy na temat konsekwencji picia
- ograniczenie pro-alkoholowych postaw
- wzmocnienie przekonania uczniów o możliwości odmowy w sytuacjach presji rówieśniczej

Rekomendacje

- Przygotowanie i upowszechnianie programu promocji zdrowia o udokumentowanych efektach jest zadaniem trudnym, ale **realistycznym**
- Wymaga kilku lat pracy zespołu osób posiadających doświadczenie i wiedzę z zakresu konstrukcji i ewaluacji programów profilaktycznych oraz **zaplecze naukowe**
- Ważną rolę odgrywa *ewaluacja formatywna* z wykorzystaniem metod jakościowych pozwalająca **dostosować kształt programu do możliwości i potrzeb odbiorców oraz przyszłych realizatorów**
- Opracowanie, ewaluacja i upowszechnianie szkolnych programów profilaktycznych **wymaga nakładów finansowych** i zainteresowania ze strony odpowiednich instytucji (agend) państwowych

Piśmiennictwo

- Ostaszewski, K., Bobrowski, K., Borucka, A., Okulicz-Kozaryn, K., Pisarska, A. (2000). Ocena skuteczności programu wczesnej profilaktyki alkoholowej „Program Domowych Detektywów”. *Alkoholizm i Narkomania*, 13(1): 83–103.
- Bobrowski, K., Kocoń, K., Pisarska, A. (2005) Efekty dwuletniego programu profilaktyki alkoholowej. *Alkoholizm i Narkomania*, 18, 3, 25 – 41
- Pisarska, A., Borucka, A., Okulicz-Kozaryn, K. (2003). Wybrane problemy związane z adaptacją kulturową programu profilaktycznego. *Medycyna Wieku Rozwojowego*, VII (1) 2, 49-64.
- Pisarska, A. (2005) „Fantastyczne Możliwości”. *Remedium*, 11-12 (153-154), 38-39.
- Pisarska, A., Bobrowski, K., Borucka, A., Okulicz-Kozaryn, K., Ostaszewski, K. (2005) Program Domowych Detektywów i program Fantastyczne Możliwości – dwuletni program profilaktyki alkoholowej dla szkół podstawowych. W: *Diagnostyka – profilaktyka – socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej*. Deptuła M. (red.). Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. Bydgoszcz, 194-203.
- Pisarska, A., Ostaszewski, K., Borucka, A., Bobrowski, K., Okulicz-Kozaryn, K. (2005) Adaptacja amerykańskiego programu profilaktyki alkoholowej Fantastyczne Możliwości – znaczenie ewaluacji procesu i badań jakościowych. *Alkoholizm i Narkomania*, 18, 3, 43 - 62.
- Bobrowski, K. (2006). Zajęcie dla hobbystów – badanie odroczonych efektów programów profilaktycznych. W: *Diagnostyka, profilaktyka i socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej*. Deptuła, M. (red.) Wydawnictwo Uniwersytetu im. K. Wielkiego. Bydgoszcz, 221-236.
- Bobrowski K. J., Pisarska A., Ostaszewski K., Borucka A. (2014) Skuteczność programu profilaktyki alkoholowej dla dzieci na progu dojrzewania, *Psychiatria Polska*, 48 (3): 527- 539